

КАПКАН № 15-16

„Преосклише“ ўкерчёкё тăрăх.

Нимёнле йăвăрлăхсем умёнче те чарăнса тăмаççё пирён колхозниксем. Кёркунне сёс пысăк чăрмавсем тухса тăраççё вёсем умне: йурла-йурла ёсло-
нине вайран кайса туртмала.

ХҮХЭМ ИРТРЭ

Октябрь прасникё умёнхи кунсенче канмали суртра пултām епё. Пысāk мар, анчах канма аван сурт. „Хёрлё витамин“ йатлā.

Канакансенчен тахāшё концерт организацилеме сөнчё. Паллах, пурте сакна хавхалансах йышāнчёс, кама мёнле ёс хушмалине палāртса хучёс.

Мана концерта организацилес ёс тиврё. Концертра кам мёнпе тухма шухāшлаф—сырāнма хушрām. Сырāнкансем май сук нумай пулчёс. Канакансем пурте, пёр сын йулмичченех, концертра тухса йурласа, йе каласса йе ташласа пана сырāнчёс. Иккёмёш ирхи апат хыссāн, пётём администраципе медперсонал пырса сырāнчё, касхи апат умён кухнāпа столовайра тата палатасенче ёслекенсем каллех пёр сын йулмиччен сырāнса карёс. Касхи апат хыссāн, йулашки сын пырса сырāнчё: „Иван Трофимāв, канмали суртри касхи хуралсā—ташāсемпе тухаф“.

Мён тума пёлес? Пурте концерта тухсан, итлесе ларакан кам пулё? Вара концертра тухакансене пухса сапла тума кирли синчен пёлтертём: „сирён пурин те концерт вāхātёнче залāра лармала, епё вара сире списāk тāрāх сценā сине чёне-чёне каларāп“, терём.

Аста унта!

— Пирён,—тессё,—тухас умён чун хумханаф. Вāл кас, тем парсан та, куракансен вырāнче ларма пултараймастпār.

Ним тума пёлменнипе аслā врача тупса тархаслама тытāнтām: „сапла-сапла“, терём,—„есёр пирён концерта итлесе ларма кāmāл тумār-ши“?

— Май пулмасф,—терё.—Епё вāл концертра Набир арине тенāрпа йурласа паратāп.

Мён тавас-ха? Хамāнах зала ларса итлеси-ха? Пултараймāп: канакан пёр хёрарāмпа епё норвежецсен ташшине ташласа кāтартма шухāшласа хунāччё.

Ку истори темпе пётеччё, анчах, кётмен хушāран, концерт пулас кунне телеграм ситрё. „Канма килнё сынна хирёс тухса илме вакзала машин йарār“, тенё телеграммāра. Ну, терём, ёс майланчё!

Машин синчен ватā карчāк анса тāраф. Шаматкун—сёр сул тултармаласкер. Сул синче вāнāскерне висё сехете йахāн канма патām та, кайран кёрсе йыхрав билечё тыттарām. Билетне тамах тушпа сырса хатёрлерём, куракансем урāх суккине сисесрен билет номёрне 145-мёш турām. Карчāка билет тыттаратāп тата концерт итленё

хушāра сисе ларма торт пырса паратāп,—сисесёр āстан—пётёмпе 57 номёр итлемелеске унāн, вāл пёччен, епёр нумайāн.

— Тавтапус,—терё карчāк,—есёр аван кāmāллā. Залāра пāчā пулмё-ши?

— Пāчā пулмё. Уйра пёччен ларакан хурāн пекх ирёкре ларāн.

Концерт сиччёре усāлмала. Концертра тухакансем таватā сехет сурāрах сценā сине пухāнса тулчёс те хама тāма та вырāн сахал хāварчёс. Сиччё ситесси пилёк минутра шāтāкран пāхсан, хайхи карчāк килнине куртāmār. Зала кёчё. Пёртен пёр йулнā пукан синеле тёлёнсе пāхрё (ытти пукансене пётёмпех концертра тухакансем сценā сине пустарса пынā), ларчё, хайпе йунашар хайхи торта хучё те, итлеме хатёрленсе сценā синеле пāха-пāха илчё.

Епёр вара, карчāк хай те сценā сине тухас шухāш тытасран шикленсе, хāвāтрах чаршав уса йатāmār та, хамārāн концерта пусласа йатāmār. Пирён карчāк чиперех итлесе ларатф, тортне сикелет, йāл кулкалатф, ал та сунатф. Ватā пулин те чātāмлā. Концерт пётес умён сёс ватā пусё сиккелеме тытāнчё. Тухтār каланā тāрāх, ку ёнтё... концерт итлесе вāнāнāран мар, торт синёрен пусё чётренме тытāннā.

Пирён вечёр селём иртрё. Пурте кāmāллā йулчёс, хайсен номёрёсене āнāслā иртерчёс пурте.

Концерт пётсен карчāк йачёпе ал сунма тытāнтāmār епёр. Вāл вара ура сине тāчё, пус тайрё, унтан пире сапла каларё:

— Чун-чёререн тав таватāп, савāнса лартām есёр сав тери паха выступленисем тума пултарнипе. Сирён умārта парāmлā пулассām килмест, савāнпа кāштах сирёлёр-ха...

Карчāк йāпār-йāпār ташша йара пачё. Епёр пāхса тāратлār, ал сунатпār, кайран карчāкран йитатпār:

— Ун пек ватлāхра āстан сав тери чёрё, йārā темпераментлā пулма пултарнā-ха есёр?—тетпёр.

Вāл пире хирёс ак мён каларё:

— āнланār ёнтё, йулташāmсем, епё балеринā вёт, заслуженнāя артистка, 40 сул сценā синче ёсленё...

Пётёмпе илсен, концерт шутсār хұхём иртрё.

Йакāв Рудин.

(„Крокодилан“)

Висё калав

Хушамат

Канкай фелйетон сырмали шухāшсене пётёмпех йёркелесе хатёрленё.

Тāрāхла выртакан хут листи, кāвак чернил тата вёрсёнё перо халех Канкай пултарулāхне ўкерсе илме хатёр.

— Ёнтё фелйетон геройён хушаматне тупасси

йулчё...—кус харшисене айалала антарчё Канкай. —Мёнле хушамат парас?

Канкай пусёнче тем тёрлё хушамат йāшāлтатма пусларё.

Хушамат суйласа илесси—сāmāл мар. Хушамат—фелйетон музāкне паракан тон.

Шухāшласа илёр-ха, хайён геройне Пушкин Онегин хушамат мар—Собакевич хушамат, Ленскийё—Плужкин хушамат панā пулсан мён йёрки пулеччё вара?

— Хушаматсем нумай. Иванов, Петров, Хамай, Сидорав, Клопов, Бабочкин, Курицын, Мухоморав, Котав...

Пулас фелйетонан геройне ку хушаматсенчен нияшине те пама май килмест, мёншен тесен пурте вёсем Канкайа лайах паллакан сынсен хушамачёсем. Вёсен хушамачёсене фелйетона кёртсен, Канкай сине, паллах ёнтё, силенмелипех силенсе кайма пултарассё.

— Фелйетон геройне Часикав хушаматла тусан мёнле-ши? Аван пулассан туйанаф те, анчах апла хушаматла сын пёр-пёр ответла работниксем хушшинче пулсан, каллех кайла хушакан йапала пулма пултарат. Е-е-е, Часикав хушаматла сынна ёнер сёс тел пулнечёске епё. Районран килнё работник... Ответла сын пулас. Столовый-ра йулташёпе вярман хатёрлевё мёнле пыни синчен каласкаласа илчё... Саратавский... Ой! Хамаран местком председатёлен хунё Саратовски хушаматлине манна кайна!

Канкайан тимлесе пахакан куёсем хаҫат листи сийен шуҫса карёс. Кёпер синчен шыва сикесрен хатална сын пек вёл малтан сивёнсе, унтан вёриленсе карё.

Хут листи Канкай сине пахса ыртаф.

— Мён есё? Ма сырмастан-ха?—тенё пекех ёнтё.

Сур сехет ытларах аппаланса ларна хысҫан, Канкай пуҫёнче пёр хушамат саванаслан ташласа тама тытанчё. Канкай вёл хушамата йарса тытрё те, фелйетон геройё тума шур хут сине кёртрё. Ес карё. Шур хут сине строка хысҫан строка кавак чернилпа илемлён йёрленет.

Нумай та сыраймарё. Ручкине лаштах паракрё.

— Ы-ых, тунката!—терё Канкай хайне хай, пит тарыхса кайнипе. —Ара „Брукин“ тени... „Брыкин“ тенё пекех илтёнет. Брыкин—хамаран асла бухгалтеран шутсар сывах йулташё пулат. Тфу!

Канкайан хушамат тупас ёмёчё таталчё. Ыхи килменнине пахмарё, сыварма кайса ывтрё.

Физика

Кооператив лавки. Петухов продавецпа арәмё, сивё лавкана ашятма, тимёр камака хутна. Ашанса тарассё.

Сын кёчё. Тавар илме.

Урайне сармали тала виҫсе пама ыйтрё. Пётёмпе вунпёр метр виҫмеле.

Метр виҫи прилавка синче сук. Аста хайамата кайна-ха вара? Арәмё илнё пулна апа. Стена сүмне таратна. Камака патне ёнтё.

Петухов, хайён арәмё сине пар пек сивён пахса илчё те, хайхи метр виҫине кайса илчё. Виҫессе май мар хытса виҫсе пачё вара вёл.

Сын тухса кайсан, Петухов хайён арәмне вёрса тытанса кайрё, кётмен сёртенех:—Ухмах!—терё вёл апа.—Метр виҫине вёри камака патне таратма кам хушна сана! Физика йатла наукана ним те пёлместён. Ара кирек мёнле йапала та, физика калан тарых, ашара сарылса, сивёре пачартанса ларат. Тимёр камака ашшипе метр виҫи тасалма пултарат. Савна чухламастан, тарухмах!—тесе арәмё йеннеле сурчё те, хайхи метр виҫине тула 28 градус сивёе каларса таратрё.

Мән сухал

Парикмахёрсем иккён шашкала ылаҫа ларассё, иккён кәсем мёнле ылаҫинне тимлён пахса тарассё. Сухалла етем кёрсе тачё.

— Сухал хыртарма килтём те,—терё шарт пек үссе тулна сухалне ал лаппипе шайкаласа.

Шашкала ылаҫинне пахса таракан парикмахёрсем пына сынна ответ паварёс. Пёрремёшё—тёпелти чалана кёрсе сухалчё, иккёмёшё—хысалти алакпа тулала тухса карё.

Килнё сын пүлёмё йулна икё парикмахёра:

— Сухал хыртарма килтём те,—терё сассине хәпартса.

Кәсем те, лешсем пекех, савар уҫмарёс. Шашкисене, ылаҫа пётөрмесерех, парыхса, пёрин хысҫан тепри алакан тухса сухалчёс. Пына сын пёччен тарса йулчё.

Кашт вахатран, сухал хыракансен кистәчкисемпе пёчёк чашакёсене суса пуранакан хёр тухса тачё.

— Сирён парикмахёрсем аста сәва тёпне кайса сухалчёс ара?—тесе ыйтрё хайхи сын.

— Сан сухалу манна. Вёсем ман сухаллисене хырма йуратмассё. Сухалунтан хәранипе тухса тарна ёнтё,—терё апа хёр.

Сухал хыртарма пына сын татах кётсе таркаларё те, ирёксерех бритва илме магазина карё.

Ил-ай.

Редакцине килнё сырусенчен

** Вармар районёнчи „Смычка“ колхозан ревкомисси председатёлё Александрав йулташ сүлталәкёпех ыйаха пенё. Сав Александрова вяратма колхозник Галкин машина тупса йама ыйтаф. Сав колхозникех „Смычка“ колхоза хай телён сыракан машина йама ыйтаф. Ун пек машина сук пирки, 1938 сүлхи ёскупёсене колхозниксен ёскупёсене сине пёрре те лартман. Машина бригадирсене колхозниксен ёскупёсене лартма кирлё, тет.

** Хёрлё Чутайра пуранакан Тиханкин йулташ районри клуба ниясан та сёмёрёлмен пукансем илсе пама йе сутаканне тупса пама ыйтаф. Клуб пусләхё Радукон: вёчёр тусан пукансене сёмёрсе пётөрессё, тесе май уйавё иртнёрёппе пёрре те таша кәсё туман. Ун пек пукансем туйансан, Хёрлё Чутай клубёнче те вёчёрсем, спектакльсем йёркелё пулма пултарёсё.

** Хирпуҫ йалёнчи „Победа“ колхоз (Варнар районё) членё Виктарав М. В. лашасем ваҫлы ман витене правлени макламасар туни синчен сырса пёлтерет. Макламасан лайахрах, мёншен тесен стена хушакёнчен сивё сил шәхәрнинчен хәраса, лашасем тапартатса тарассё те, вара районран килсе пахсассан, тулашёнченех: сирён лашасем тытса та чаранмассё иккен, тесе шала кёрсе те пахас сук.

** Сентёрварри районёнчи Хуракасси йалсоветне кёрекен „Большевик“ колхоз ёне вिति тума пуслани виҫё сүл ситнё йатпа ёнесем мёкёрме тытанны синчен пире пёлтерессё. Тарасар вите-ре йурпа витёнсе хёл кәсәшан мар пирки, ёнесем мёкёрессё, тет.

Пёр қаслаха қана-и вара?—ыйтрё Вархун, хай-не ёс хушакан председатёл сине тәрәххән пәхса.—Йурё апла. Пёр қаслаха қана пулсан кайма пулаф. Е-е-ехе-ей! Нагтук?—кашкарчө вәл... хай сүмәнчех пански сыхса ларакан арәмне ченсе.—Хатәрле-ха тәләп. Сәмата. Мулахай. Ашә алсиш. Пёр чөл сәкар. Пёр катак усламсу. Икә сәмартә. Пёр чөптәм тавар.

— Вара, кунтах сисе кай вәсене,—терё арәмё.

— Сийес килмест-ха манән,—терё Вархун, пәшал тыттарса хаварнә хысқан тухса кайакан председателе ала панә май.—Лере сийетеп. Сёр вәрәм вёт. Сёр қасиччен темисе хутчен те хырам высма пултараф. Высә хырампа сак сивёре сёр қасиччен ху тәрса пәх-ха! Сёр қасиччен вёт...

Арәмё хирёс ченмерё. Упәшки мән ыйтнине йалтах тата пите те хавәрттән хатәрлерё. Вёрсөнё тәләп тәхәнчө Вархун. Кәтра сәмлә мәкла така тирәнчен сәлетнө мулахайне пусса лартрө. Сөмсө чәлхапуслә урисене пәсқәк таран сәматә йшне персе чикрө.

— Ну, чипер йул!—сёр қасиччен тем те пуласси пур тенё пекех вәл, арәмне ала парсах сывпуллашрө. Хай пәсәр ыйтнә симёссен сыххине хул хушшине хөстөрчө те тухса кайма пикенчө.

— Вара, чим-ха... Варху-у-ун!—терё арәмё.—Пәшала мәншөн хавәнтан хавәртән?

— Хей, мурилесшә! Астуман та,—терё Вархун.—Унсәрән мәнле-ха кайатап. Вәт ухмах...

Пәшала илчө. Арәмне каллех:

— Ну, чипер йул,—тесе хаварчө.

* * *

Уйах сук. Сапах тёттәм мар. Сәлтәрсем ну-май: тупене савсем сүтатасшө, сёр питне—шурә йур, кәпәшка йур сүтатаф. Колхоз амбарёсен умәнчө Вархун хурал тәраф. Тәрсан-тәрсан каллә-маллә уткалаф вәл. Йөритавра саврәнкалаф. Пусне пәркаласа пәхкалаф. Анчах унән куёсене хайён сәмси вёсө тата сәмка урлах пусәрәнса ларнә мулахайран усәнса тәракан кәтра сәм пәрчисемсёр пусне урәхла йәпала-таврашсем усәмләнах курәнаймасшө. Сапах пәхаф вәл. Пәхсан-пәхсан куёсене хупаф. Тарән шухәшсен йшне путаф. Ех, пите те аван-сөкө пөччен чух шухәш-лама! Ак шухәшлаф Вархун. „Мөне кирлө-ха сәк амбарсен умәнчө хурал тәма?—тет вәл.—Сәк сивёре нимәнле маттур вәрә та килсе чәрманас сук кунта. Сивө пулмасан та, камсем килме пул-тарччәр-ха? Мән вәрлама килччөр? Тырә-и? Тырә пурин те сителөклө—мән туччәр унпала! Мән тумала ытлашши тырәпа? Мирун мучи тәватә сүл хушши тәраф сәкәнта: тәватә сүл хушшинчө пөр вәрә та тытман вёт. А сапах ёскунө илет. Сүлсеренех преми те илет-ха. Хамәрах паратпәр. Хурал лайах тәраф, ертел пурләхне кушшәрси пек сыхлаф, апла та капла, пите примерлә сын вәл, тетпөр. Мухтатпәр. Мән мухтамаләх пурши вара? Шел ёнтө Мирун мучине хайне те. Хуралсө пулмалә сын та мар вәл. Хәнаран хә-

нана сөс сүремөле. Ак кёсөрхи пек. Кёсөр кур-шөри йалти кёрүшө патәнче-ха. Кёрүшө от-пуска килнө йатпа хәналанаф. Љотчик вёт кёрүшө. Унпа каласмали тутлә сәмахсем пите ну-май пул. Анлә кәкрине хәпарта хәпартах кала-саф пул Мирун мучи. Хәшпөр пухусенчи пекех вәл мухтанаф пул. Есө ак сывләшра вө-сетөн,—тет пул кёрүшне.—Сөршывән чиккине сывләшра сыхлатән. Кёсен ывәләм манән,ирт-нө сүл сөс Хөрлө Сәр ретне кайнә ывәләм—тинёсшө. Краснофлотөц, тинёсө ишет. Тепри ак колхозра, вәл—тракторис. Кирлө пулсан ыра-нах та танк сине ларма хатөр тәраф. Хам та хисеплө ёсө—ертел пурләхне сыхлатәп. Мөн-шөн-ха савәнас мар? Сөрө те хамәрән, шывө те, сывләшө те!—тет пул. Да-а. Каласаф пул. А епө уншән хурал тәратап. Хе-ей, нимөнөх те мар-сөкө. Пөр қаслаха сөс...

Куёсөне усса пәхрө Вархун. Анасларө. Пөр вярәнта тәнипе урин пүрнисем те кәштах шәннә пек пулнә. Уткаласа сүремө пусларө. Сүрерө-сү-рерө те, пөр пысәк амбар хысәнчи каска тумкати сине пырса ларчө. Хөвне чиксе хунә сыхәран сә-мелисене кәларчө. Часах сисе тәранчө. Пәсәрхи пекех, чылайччен тем тарәнш шухәшсен йшне путса ларчө. Ларчө-ларчө те, аста ларнине хай те пәлми пулчө.

* * *

Вәхәт хавәрттән шунә. Автансем пәсәрах авәт-са хайсен қасхи программәри нөмөрөсөне иртерсө йанә пулнә. Вархун калама сук хыттән хәранипе сәсартәк ыйахран вәраннә. Амбар йшөнчө темөс-көр кәмсөртөтнө: унта такам утса сүренө, шәл-тәр-шалтәр тутарнә. Вархун нимөн шухәшлама-сәр-тумасәр, әнсәр пулса, хай килө йеннөлә хә-шәлтатса тарнә. Пите те хыттән чупнә вәл. Ана такамсем хысран хәваланән тата умран та пүлсө пынән туйәннә. Чәм шыва үкнө. Кун пек нихсан та тарласа курман вәл. Килө умне ситнө. Шан-шаннә! шакканә кантәкрән:

— Ус-ха! хавәртрах тухса хапха ус?

Арәмё уснә.

Пүрте көнө-көменөх Вархун пөр алтәр шыв ёсө йанә.

— Мән пулнә? Мәншөн сарамас?—тенө арәмё.

— Мәнле сарамас?!—хәй тәрәххән пәхса илнө Вархун.

— Вара, тәләп аста? Мулахай...

— Сәратрөс!—аран аран сывләш савәрса ка-ланә Вархун.—Амбара вәрәсем пырса көнө. Халө те сәвәнтах-ха вөсем. Тырә тийёсшө...

Арәмё сәсартәк хәраса үкнө. Сапах әнсәр пул-ман вәл. Осоавиахимәвцәсем патне тухса чупнә. Лөшсем часах—пилөк сын, пилөк пәшала Вар-хун патне пынә. Вархун каллех хай сәмахнөх каланә:

— Халө те сәвәнтах-ха вөсем. Тырә тийёсшө...

— Афар апла! Афар!

Амбарсен йеннеле хыпаланса чупнӓ вӛсем. Кайсан-кайсан урам варринче темӛскер, пӛр хураскер, йӓваланса ыртнине курнӓ.

— Мӛн ку?

— Манӓн тӓлӓп ку! — тенӛ Вархун. — Тарнӓ ӛнтӛ вӓрӓсем. Тӓлӓпа пӓрахса хӓварнӓ.

Кайсан - кайсан каллӛх пӛр темӛскер, хураскер, ыртнине курнӓ.

— Мӛн ку?

— Манӓн мулахай ку! — тенӛ Вархун. — Тарнӓ ӛнтӛ вӓрӓсем. Мулахайа та пӓрахса хӓварнӓ.

Ўитнӓ амбарсен умне.

— Хӓш амбара сӛмӛрсе кӛнӛ? — пӓшӓлтатса ыитнӓ Вархунтан.

— Авӓ савна, пысӓк амбара, — кӓтартнӓ Вархун.

— Аӓр. Халӛ хӓрамали сук ӛнтӛ. Тарнӓ вӛсем...

Пысӓк амбар умне пынӓ. Амбар алӓкӛ тӛрӛс-сӛнӛх сӓраланса тӓнине курсан Вархунсӓр пуснӛ пурте тӛлӛннӛ.

— Ну-и-чейе те хӓтланнӓ! — тенӛ Вархун. — Алӓка та сӓраласах хӓварнӓ.

— Сӛмӛрмен те пулнӓ пулӛ?

— Сӛмӛрмесӛр ӓстан кӛме пултарччӓр? — тенӛ Вархун. — Епӛ хысӓлта, лешӓйенчи кӛтесре, итлесе ларатӓп. Вӛсем амбара кӛнӛ. Тапӓртатса сӓрӛс-сӛ... тырӓ тийӛсӛсӛ.

— Мӛншӛн пемерӛн? Ӑста санӓн пӓшал?!

— Сук сав, — тенӓ Вархун. — Ӑна та вӓрласа кайнӓ ӛнтӛ вӛсем...

— Алӓри пӓшала-и?!

Самантлӓха пурте тӛлӛнсе, пӛрпӛрин сине пӓхса тӓнӓ. Унтан, мӛн чухлӛ тырӓ сухалнине пӛлес тесе, алӓка усса кӛме шут тытнӓ.

— Усӓсем ӓста?

Завхоза кайса чӛннӛ. Вӓрӓсем татах та мӛн те пулин пӓрахса хӓварман-ши тесе, амбарсен йеритавра шырама пусланӓ. Вархун та шыранӓ. Вӓл тӓрӛх пасӓр хӓй сывӓрса ларнӓ каска тумкати патне пынӓ:

— Акӓ! — кӓшкӓрса йанӓ вӓл. — Акӓ, пӓшал та кунтах! Сатанасем! Ўтена сӓмнӛх тӓратса хӓварнӓ пӓшала та...

— Ну-у-у! — пӛр харӓссӓн тӛлӛнсе ыитнӓ лешсем. — Кала-ха тӓррипе. Нимӛнле вӓрӓсем те килмен пулӛ?

— Как килмен? — тенӛ Вархун. — Хам хӓлхапа хам илтрӛм епӛ вӛсем амбарта тустарса сӓрӛнине. Мана сисӛмсӛр тетӛр пулӛ есӛр... Ак, завхоз та ситрӛ. Пӓхар-ха кӛрсе?

Амбар алӓкне усса кӛнӛ вӛсем. Хунар сӓтуса пӓхнӓ. Йӛритавра пӓлме тули тырӓ — ылтӓн лек тырӓ — мӛнле пулнӓ сӓплах купаланса тӓнӓ. Урай варринче пӛр йӛкехӓре вилсе ыртнӓ. Унан умӛнче пӛр пы-ы-ысӓк кушак мӓнкӓмӓллӓн мӓрӓлтатса ларнӓ.

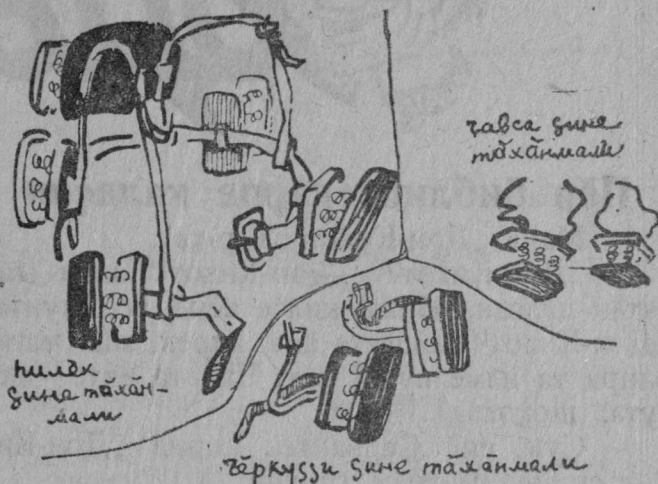
— Тӛлӛнмеле! — тенӛ пурте. — Авӓ камсем кӛмсӛртетнӛ иккен. Авӓ камсем сана хӓратнӓ!

— Пӛлетӛп ку ӛсре кам айӓплине! — чӓрсӓррӓн каланӓ Вархун. — Мирун мучи кушакки ку...

Митта Петӛрӛ.

Ўурт хусисемне комендантсене

Н. Свѣрчков художник ўкѣрчѣкѣ.

Шупашкарта тротуарсене хӓйӓр сапмасӛсӛ. Пӓрланса йакалнӓ тротуарпа утма хӓрушӓ. Ура шусӓт. Аманма пулаӓ. Ўксен те аманмала ан пултӓр тесӛн, тумтирсене, сакӓнта кӓтартнӓ пек пружинлӓ тумала (ўксен те пружинӓсем сӓнна аманма памасӛсӛ). Кӓна мӛнлӛ тумалине сӓлти ўкӛрчӛкре кӓтартнӓ. Сав фасонпа сӛленӛ тумтирсене ӛпӛр пуринчӛн ытларах тротуарсем сине хӓйӓр саптарма ўркӛнӛкӛн сӓрт хусисене, комендантсене тӓхӓнса сӓрӛттӛрӛсшӛн.

Пёр библиотекәрпа каласни

— Мана „Дон-Кихот“ пар-ха!

— „Дон-Кихот?“ „Дон-Кихот“ пама ый-
татан пулсан, йанаш килсе кенё есё кунта.
„Дон-Кихот“ канфета апа кирек хаш мага-
зинра та илме пулаф вёт. Чан та ёнтё—пит
тутла шоколад...

— Сук, епё Сервантес сырнә „Дон-Ки-
хот“ синчен ыйтрам санран.

— „Дон-Кихот“ йатла кёнеке те пур-и?
Кәсал сырса каларнә-ши вара апа?

Пысак Йенкассинче

— Сирён йалпора ёслеке Мёкётен склад-
не ревизи тусан укча-тавар пёр пусран
пёр пус тёрёс тухри?

— Пёр пусран пёр пусё тёрёс тухрё те,
анчах 900 тенки виё кун ревизи тусан та
тухмарё.

Тивёслё ответ тыттармасәр

— Пёлетни: Иван Иванович вәрә, растрат-
чик пулнә иккен.

— Ну?! Апла пулсан хал лараф пул вал?

— Сук. Тепёр кооператива ёсleme кусрё.

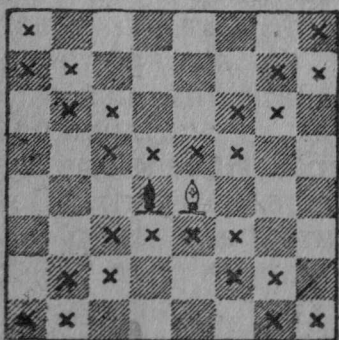
Пуләшу

— Колхоз председатёлё сире стена хаҗат
каларма пуләшаф-и?

— Пуләшаф.

— Мёнпе?

— Материалсемпе. Ытти председатёлсем
пек йёркелё ёсlemест те, ун синчен сырнә
материалсемпех стена хаҗатне тултарса пы-
ратпәр.

Шахмәт хәми. Фи-
гурисене ачасем тет-
те вырәнне вылама
илсе кайса сухатнә.

Ухутниксем хушшинче

— Есёр хавәрпа пёрле ухутана ма пула
йертсе пынә?

— Унпа усаларах: вал пёр упан тирнех сичё
хут сёвме пулараф.

Хаҗат-журналсем сук пулсан

— Пирён вулав суртне йункун—пасар-
кун пит нумай халәх сурет.

— Хаҗатсем вулама-и?

— Чёлём туртма. Хәшпёри ашанса кайаф
тата.

Йетёрне районёнчи „Ирёк“ колхозра

— Сирён правленире хаҗат пур-и?

— Мёнле, стена хаҗачё-и?

— Сук, стена хаҗачё мар, сырәнса илни.

— Сырәнса илни сук, йалсоветран вәрла-
ни икё номёр пур.

Ишекре

— Ак, ачасем, итлер! Пёр сётел пулсан—
„сётел“ теҗсё, нумай пулсан—„сётелсем“
теҗсё. Пёр тетраф пулсан—„тетраф“, нумай
пулсан—„тетрафсем“ теҗсё. Пёр сынна—„сы-
варакан“ теҗсё, нумайан пулсан...

— Вәрҗаллә турәсарсен йачейки теҗсё.

Сёнё сборник

— Ку савәсен сборникён хуплашкине
тёрлё сарсемпе илемлетсе каларас темен.
Ма-ха апла? Тёссёр-ске капла?

— Саввисем те төссёр. Саванпа.

Ахалех сута

— Атте, пайан уйах тёттёмленет.

— Тёттёмленин. Ун вырәнне пайан елек-
тростанци ёсleme тытанаф.

ТИВЕҢСЕР ОТВЕТ

Н. Свєрчков ҫкерчӧкӧ.

- Ҫутӧҫ комиссариачӧн ҫрабонтникӧ, хӧвна панӧ задачӧна пӧтӧмпех туса пӧтерме каллех пултараймарӧн есӧ!
- Ан хуйхӧр! Килес ҫула хӧварӧпӧр.

Пирён музей

Иртнѣ кунсенчен пѣринче, каѣхине шӑп 9 се-хетре хѣл алӑкѣ йарр! уѣалса кайрѣ. Ҫав шутсӑр паха событи пулас умѣн пирѣн „Капкӑн“ журнал хайнѣн вулаканѣсене кӑтартма хѣл музейне органи-зацилемѣ шухӑшларѣ. Йатарласа районсем тӑ-рӑх кӑларса йанӑ геологилѣ разведкӑ ушкӑнѣ пухса килнѣ экспонатсем хушшинче строитѣлствѣ ытларах пулчѣс. Вѣсенчен музейӑн „строитѣлствӑ пайне“ организацилерѣмѣр. Ана Шупашкарти 24 хватерлӑ ҫенѣ ҫурта епѣр вырнаҫтарасшӑнчѣ, ан-чах май килмерѣ, мѣншѣн тесен епѣр пырса кур-нӑ кун вӑл ҫуртӑн крышшине витменччѣ, шартла-ма сивѣсенче пирѣн экспонатсен тирѣсем шӑнса ларасран шиклентѣмѣр. Экспонатсене шӑнасран гӑллӑпсем тӑхӑнтартса лартас тесе шухӑшларӑмӑр —Шупашкарти ҫѣвѣҫсен ертелѣ: май уйӑхѣсѣр ҫѣлесе пама пултараймастпӑр тесе, пирѣн пысӑк заказа йышӑнмарѣ. Тепѣр йенчен пирѣн ѣсleme мар, лӑкӑртатса ларма ытларах йуратакан экспо-нантсем вӑл ҫурта тӑвакан каменщиксемпе шту-катурщиксене ѣсleme чӑрмантарѣс, тесе шухӑш-ларӑмӑр.

Экспонатсене вара ирѣксѣрех хамӑран „Кап-кӑн“ редакцин, леш „етемѣн пуҫ мими“ йатлӑ запаслӑ пайѣсене валеҫекен пайѣ ѣсленѣ пӑлѣме пушатса вырнаҫтартӑмӑр. Пӑлѣмѣ ытлашши пы-сӑк мар пирки, экспонатсенчен нумайѣшне му-зейӑа вырнаҫтарма май килмерѣ, чи пахисене, чи паллисене, чи кӑтартулисене кӑна суйлакаласа илсе, вырнаҫтаркаларӑмӑр.

Пирѣн геологилѣ разведчиксем музейра ытти-сенчен ытларах сарӑлса ларакан экспоната Строй-трестранах ҫаклатса пынӑ. Вӑл экспонат айне „Чӑхӑмлакан“ тесе ҫырнине музейӑа пыракансене ак мѣнле ӑнланма сѣнетпѣр: Пирѣн Стройтрест нихӑш строитѣлствӑна та малтан планра кӑтарт-нӑ срокра туса кӑтартман. Ма тесен, унӑн йӑли ҫавӑн пек, чӑхӑмлама йуратаӑ. Чӑхӑмласа пынӑ пирки ҫулталӑкӑн строитѣлствӑ планѣ пирѣн рес-публикра кӑҫал та пит нумай тулмасӑр йулаӑ. „Тӑвап текен тӑвайман“ тенѣ халап пирѣн Строй-трестра чӑхӑмласа ѣслекенсене тивнине кура, епѣр вӑл экспонат айне „Чӑхӑмлакан“ тесе ҫыр-тӑмӑр.

Стройтрестӑн ѣсе йурӑхлӑ пайѣсем ҫѣтнѣ пу-лас, тупса парасах пулаӑ, граждӑнсем!

Ун ҫумѣнче экспонат, пуҫне ывӑтса, хӑлхисене йӑлт-йӑлт выдӑтса илекенни — Чӑвашойузӑн строитѣлствӑ ѣҫѣсене пӑхса пыраканни пулаӑ. Пайшчиксене ҫенѣрен раймагсем“ туса тѣлѣнте-рес вырӑнне, вӑл кивве тухнӑ амбарсем туйанса, амбар ҫунаттисем ҫине „Раймаг“ тесе мӑн саспаллисемпе ҫырнӑ вывѣскасем ҫакса йама кӑҫсах кайӑт, ҫавӑнпа вӑл рай-магсем тума уйӑрнӑ укҫан миҫе процентне ѣсе йани ҫинчен ыйтнине йуратмасӑ. Унпа пѣрлех „ѣсlemесѣр ҫурт пулмасӑ“ тенѣ ваттисен сӑмахне калакана йуратман экспонат...

Ун ҫумѣнчи экспонатсем—промсойуз, Вӑрман-промсойуз, Промкассӑ, Меҫтрест пуҫлӑхѣсем пуласҫѣ, ан манӑр! Сыхланарах пӑхӑр вѣсем ҫине. Алӑрсемпе ан хыпашлӑр (вѣсен строитѣлствӑ ѣҫ-сем сӑрѣк пыни ҫинчен куҫ умѣнче ан асӑнӑр)—йуратмасҫѣ.

Ак ку: „ес тем те калӑн“ тесе ларакан экспо-нат—Йетѣрне районѣнчи Палтай школне тӑвакан Баширин техник пулаӑ.

— Савӑн Палтай школне тӑвас ѣсsem тӑсмеле мар йӑпӑх пырасҫѣ, текене хирѣс йалан:

— Ес тем те калӑн,—тесе хураӑт вӑл.

Ваттисем: шухӑша пуҫ тавра виҫѣ хут ҫавӑр та, пӑрре калас, тенѣ. Баширин техник шухӑша пуҫ тавра виҫѣ хут мар, пӑрре те ҫавӑрмасӑ, ҫа-вӑнпа иртнѣ ҫура вӑл: „Сарйӑлѣнчи чулҫурта пӑс са кирпѣчѣсене школ тума пѣтѣмпех Палтайӑа кӑрсе килтѣмѣр“ тесе ҫведени панӑччѣ. Анчах тѣрѣслесе пӑхсан, ҫав ѣсsemе пѣрне те туманни курӑннӑччѣ. Ҫавӑнпа ӑна „суйа чӑпти ҫапакан“ техник теме пулаӑ.

Тепѣр экспонатне, Патейѣв техник текен-нине, музей экспонатѣ пулма епѣр ҫуллахи кун-сенче хӑй отпускра ҫӑренѣ чухнех ҫавӑтса килсе ҫпирт тултарнӑ кѣленче ӑшне лартнӑччѣ. Хѣрлѣ Чутайра ун ҫинчен ҫакӑн пек йурӑ гармонилесе тунӑ:

Пӑтпӑлтик туса путене
Хѣрсе хѣвел пӑхнӑ чух—
Кѣпҫе ҫулҫи айѣнче.
Патейѣв та ҫавнашкал,
Хѣрсе-хѣрсе ѣслес чух—
Отпуск хучѣн сулхӑнче.

Вӑл отпускра чухне епѣр унран ҫапла ыйт-нӑччѣ:

— Патейѣв йулташ, кала-ха: Никоҫски йӑлѣн-чи школ ҫуртне тӑвас ѣс мѣнле пыраӑ-ха?

— Манран ан ыйтӑр. Епѣ школ сторӑжѣ мар, техник!

— Школ сторӑжѣ мар тетѣн? Ма апла калан?

— Школ строитѣлствине техник отпускра чух йертсе пырас ѣс—кӑмака ӑсти ѣсѣ. Никоҫскинче школ строитѣлствине школ сторӑжѣ йертсе пыраӑ.

Кунта тепѣр экспонат пур. Вӑл Йелчѣк райо-нѣнчи Лаш-Тайапа школне тӑвакан десйатник иккенне ак ҫакӑнтан пѣлме пулаӑ.

— Ан каскала, такулӑх каскаласан парӑм пу-лаӑ,—тет вӑл ҫавӑрѣнчен палкаса тухакан ҫыгарӑ тѣтѣмне сылтӑм аллипе хӑваласа йарса.

Каскаласан, школ строитѣлстви малала кайма пултарӑт. Школ строитѣлстви кӑҫалах пѣтни ун-шӑн усӑлӑ мар, мѣншѣн тесен строитѣлствӑ шу-чѣпе вӑл 1936 ҫултанпах, сторӑжпа пѣрле, ѣсук-ҫи илсе пурӑннӑ. Строитѣлстви, 1935 ҫулта пуҫ-ланнӑскер, ҫав ҫулах шартлама сивѣсем тапрансан, шӑнса хытнӑ. Ҫанталӑка сӑнакансем каланӑ тӑрӑх, ҫил ҫав шӑнтса хунӑ строитѣлствӑ йенчен вѣрсен, ҫуллахи вӑхӑтрах ҫанталӑк сивѣтет...

Авал пирѣн йалта пѣр етем пасарта кулач ил-сен вара ларса ҫиместчѣ, пурте курчӑр тесе, урам тӑрӑх утса, урлӑ пусса, ҫыртса пыраӑчѣ. Халӑ ҫав етемѣн ывӑлѣ Ҫѣрпӑ районѣнчи „Куҫ-мет“ колхоз председателѣ вырӑнне кѣрсе ларнӑ та: епѣр лаша вити тунине пурте (ӑлѣм ҫуралас ачасем те) курса йулчӑр, тесе, 1935 ҫулта ты-тӑннӑ вите строитѣлствине пайан куна та пѣтер-мен. Пирѣн шухӑшпа, ӑна тума тытӑннӑ ҫул лартнӑ йӑвӑсsem вӑл витене туса пѣтериччен, ви-

те пѣрени пысакѣш мар, пўрт пѣрени пысакѣшѣх
ўсе кайма пултарассан туйанат.

Ака Йѣпреѣ районѣнче ѣсленѣ геологилѣ раз-
ведкѣ группи чаваласа тупнѣ экспонатсем. Ка-
лас пулат, кирек мѣнле строитѣлствѣ та общест-
вѣ йенчен ѣирѣп тѣрѣслесе пыни кирлѣ. Чурачѣк-
па Буинск школѣсен строитѣлствинѣ обществѣ
йенчен тѣрѣслес ѣѣ араснах начар пынѣччѣ. Йѣ-
преѣри хѣшпѣр организацисем ѣак асѣннѣ прорыва
пѣтерсе хума шухѣшланѣччѣ. ѣав майпа вѣсем
строитѣлства мѣн-мѣн парса пулѣшмалине йатар-
ласа ѣын йарсах тѣрѣсленѣччѣ. Вара Чурачѣкпа
Буинск школѣсен строитѣлствинѣ пулѣшас май-
пах пулас, вѣл школѣсене тума 4.000 тенкѣ тўлесе
илнѣ йѣвѣѣсенчен, райплан (Скворцов) ѣырса панѣ
тѣрѣх, райлесзаг пуслѣхѣ Йемелѣанѣв 150 кубо-
метр йѣвѣѣса тепѣр хут „Пионер“ савѣта сута
йанѣччѣ.

Калас пулат: пирѣн ѣѣршывра тѣлѣнмеле ача-
сем ўсеѣѣ. Вѣсем тѣнчери рекордсене ѣапса
илекен авиомодѣлсем тѣваѣѣ, пўрнеске ѣшне
вырнаѣса ларакан электромашинсем тѣваѣѣ, ача-
пѣча чукунѣулѣсене тѣваѣѣ, т. ыт. те. Йѣпреѣ
райѣутпайѣнче ѣслекенсем школ ѣурчѣсене те
хастар ачасем хѣйсемех туса пырасса шанса ла-
раѣѣ пулас..

Ку йарт тѣсѣлса выртнѣ экспонатсене пирѣн
геолгилѣ разведчиксем Тѣвай районѣнчен тупса
килнѣ. Кунта ѣакна калас пулат: Нумай пулмасѣ
Макейѣвкѣри „Пролетарская крутая“ йатлѣ шах-
тѣра ѣслекен 75 работи вѣлѣди, Тарле инженер
меслечѣпе, тѣлѣнмеле вѣхѣтлѣхпа ѣурт туса
лартнѣ: строитѣлствѣ ѣсне ирхинѣ 8 сехетре пу-
ланѣ та, тепѣр кунхи ѣѣ пѣтиччен (пѣтѣмпе 19
сехет хушшинче) ѣурта туса та пѣтернѣ. Пирѣн
музейри экспонатсем—Тѣвай районѣнчи хѣшпѣр

колхоз председатѣлѣсем: ун пек пысак ѣурта 19
сехет хушшинче туса пѣтерме пулѣ те, анчах
ѣне витисене, лѣша витисене, сысна витисене
темиѣ ѣулѣсѣр туса пѣтерме ѣук, мѣншѣн тесен
вѣлѣх витисене вѣсене кана-кана туни килѣшет, те-
се сўпѣлтетеѣѣ пулас. ѣавѣнпа Тѣвай районѣнчи
хѣшпѣр колхозсенче 1935—36-мѣш ѣулсенчех ту-
ма тытѣннѣ вѣлѣх витисене пайанхи кунччен те
туса пѣтерейменччѣ-ха.

Ку экспонатсем—сайра ѣѣрте тупѣнма пулта-
ракансем. Вѣсем ѣѣвашторгѣн Канашри магази-
нѣн, Шупашкарти купѣста усрамалин строитѣл-
ствисене йертсе пыракансем пулаѣѣ. Епѣр теми-
ѣе работийе йертсе ѣав асѣннѣ паха строитѣл-
ствѣна курма, унта кѣрлесе йанѣракан ѣѣ ѣимфо-
нине итлеме пухѣнса карѣмѣр.

— Фу, мѣн хѣйамачѣ ку?—терѣ пѣр работи,
(„Капкѣн“ наборщикѣ) куѣсене именчѣклѣн сѣм-
са тутрипе шѣлса илсе.—Павѣл Иванѣвич, чу-
нѣм!—терѣ хѣйѣн йулташне вѣл.—Ман куѣ вѣйѣ
чакнѣ. Ыттинѣ куратѣп, ѣурт тума тытѣннине кур-
маѣтѣп. Мѣн пирки куѣ вѣйѣ чакнѣ-ха ман?

— Мѣн?—хѣрараххѣн тавѣрса каларѣ Павѣл
Иванѣвич текенни.—ѣурчѣ, паллах ѣнтѣ, ѣук мар
пулас та... Хўхѣм ѣуртах пулас та... Стройка
карлѣкѣсем те мутсѣрах сѣлѣм пулас та... Анчах
ѣйѣп ан ту-ха мана. Тўррипе каласан, ман куѣ та
строитѣлствѣ пыни курѣнмасѣ. ѣѣпкуѣ штолѣ ман...
Курас тесен те кураймаѣтѣп.

ѣак пирѣн йулташсем асѣннѣ магазин строи-
тѣлствинѣ мѣнле пынине ѣѣпкуѣ пулнѣран мар кур-
ма пултарайман. Строитѣлства унта пачах та
тытѣнман-ха.

Ытти экспонатсем ѣинчен май пулсан, тепѣр
чухне каласа парѣпѣр. Халѣ Канаш—Шупашкар
чукунѣул строитѣлствинѣ каймала.

Иван Мучи.

ФАШИССЕМ ПАТѣНЧЕ

(„Прессклише“)

— Вѣлѣрсѣх ан пѣрахѣр фаши-
сѣма хирѣѣ пыракансене. Вѣсене
вѣлѣрсѣн ѣак облѣѣра пѣр нимѣѣ те
йулмасѣ.

Кишёр мучи

Ача чухне ана Серси Ваңукә тесе ченнә. Ку йат мәнле саварсенчен тухни паллә, саванпа та ун пирки ытлаши самах ваклама кирлә мар. Серси йат унан чән йачә сүмне хутшаннин салтавә сакә: Ваңукән ашшә—җапата Йакурә—ёмринче те тәраниччен сәкәр сийеймен. Унан ала йевәрлә шатәкланса пәтнә сәкманә тискер хелән кастаракан сивәч силне чарма пултарайман, сурхи силсем те ун витәр шәхәрсах тухса кайнә. Ашшән сәтәк сәкманәнчен хәртакласта тунәскер, Ваңук сәкманә унран айванрах пулнә. Саванпа та вәл хеллехи шартлама сивәсенче урама тухса курайман, кәмака чаршавә сине сәс выртнә. Сивәрен хәраса аслак айәнчен тухайман сәрсисем пек, Ваңук та пүрт алакәнчен тухайман. Саканта пулнә ёнтә унан Серси йат туйанмали „телейә“.

Пуйан ачисем Ваңука сәрси тесе мәшкәламасәр пәр кун та иртмен. Хайәнчен аслисем те, хайәнчен кәсәннисем те—пурте мәшкәланә. Пәр сывәх йулташә Мәтри сәс ана йатран ченнә.

Вунә сүлта чух туйаннә йата Ваңук шәп та ләп сирәм сүл йәтса сүренә. Җапла вәл вәтәр сүла ситнә.

Пәр сүлхине кәркунне пите йәпе тәнә. Хура пеләтсем йенчен йенне вәсәмсәр йухнә. Йәләхтарса ситернә тәксәм түпе сине пәхсан, вәл йәланах тәксәм пулассән туйаннә. Кәссенче кушран чиксен те куранмала мар тәттәм пулнә. Сакән пек тәттәм кәссенчен пәринче пуйан Кашукән пәр йәран кишәрне „сәмләсә“ кайнә: кәс выртмала лашасем ситерме кайнә ачасем хәтланнә пулмала. Кашук сүрчә Ваңуксенчен висә килә урлә пулнә. Ваңуксен сүмәнче тәкәрләк тәсәлса выртнә. Курассине хирәс, кишәр вәрлакансем, мурилесшәскерсем, кишәр сүлсисене пәтәмпех сав тәкәрләка пәрахса хәварнә.

Тепәр кун, кишәр йәранә пушанса йулнине пелсенех, Кашук хайән тарсисене пите хытә пәсәркә панә. Вара кишәр вәрлакана йөрлеме тытәннә. А йөрә тата сывәхрах пулнә. Кишәр сүлсисем Ваңук тәкәрләкәнче выртнә, ситменнине тата вәсем Ваңук карти сүмәнчи сәрәк каска тавра сапаланнә, хәшә-пәрисем унан тайлак пүрчә йенеләх сүләннә пек кураннә. Урәх шырама та кирлә мар—вәра тупәннә.

Ваңук чунтан тархасла хайән килне шыраса пәхма йитнә, вәл айәпсәрне йенертерме тәрәшнә. Шыраса пәхсан ун патәнче чәнах та пәр кишәр те тупайман... Анчах ку вәл Ваңука түрре кәларма пуләшайман.

— Урәх кам вәрлатәр, сәк высә сәрсисәр пусне?!—сурчәкәпе чыхәнсах кәшкәрнә пуйан Кашук.—Пәр йәран кишәре пытарма нумай вярән кирлә-и мән, тен хәлчен тәста та чиксе хунә ана вәл. Йөрне пәхәр, йөрә те кунталах килет!—тенә вәл. Ваңук пахчи йеннеле кәтартса. Йөрә те Кашукән хайәнәх пулнә, ирхине вәл хай Ваңук пахчи урлә йәрсем шыраса сүренә.

— Кишәрпе тәранса хәл кәсма шут тытнә пулмала!—йәкәлтәнә Кашук хурешкисем.

Урәх тавлашса тәман...

Ваңука пәр сәтәк михәпе кишәр йәттарнә. Кишәрне каллех Кашукәнне сәлса тултарнә, урәхла май килмен, мәншән тесен Ваңук хай

кишәр сине йуратман, саванпа та унан пахчинче няхәсан та кишәр пулман. Ана урам тавра кишәр йәттарса саварнә, лакәм-тәкәмлә вярәнә йури-йех шыв куленчәкә сине кәртсе пылчәклә шывра аштарнә. Йәл куштанәсем хысәлтан сәмәрт туйәсменә хәнесе пынә, вара Ваңук ирәксәрех:

— Ман пек кишәр ан вәрләр!—тесе кәшкәрсә утнә.

Сәк кунран пусласа Ваңука тепәр сәнә йат—„Кишәр мучи“ йат панә. Кашук пәр йәран кишәршән Ваңукән сур пахча улмине илнә, Кашук хурешкисем ана кәркка пек хәпартманса „Кишәр мучи“ тесе ченнә.

Халә ёнтә вәл вәхәт иртнә. Вәл вәхәтсене ылаханса асәнасси сәс тәрсә йулчә.

Йәл сүмәнчи сүрма кукурисенче лап вярәнсем сарәлса вяртәсә. Вәсене кушнанаксем пусса кайнипе, каскән качакәсемсәр пусне унта никам та пырса кәрекән пулман. Шывә те хәрәйчех, сәрә те хура тәпралә—пахча-симәсәсем үстерме пите лайәх, анчах халиччен унпа усә курманччә. Сәк усәсәр вяртакан лапәпа усә кукас шухәша чи малтан Кишәр мучи пусларә, унан шухәшне ытти колхозниксем те ырларәс.

...Суркуннерен пусласа кәркуннене ситиччен шыв хәрәнчи лапсенче хәрү әс вәрерә. Хәра-рәмсем тутрисене кайала савәрсә сыхса, сәннисене чавсаран та сүлерех тавәрсә хәпартса, пәринчен пәри йәртса әслерәс. Малтан, шыв хәрәнчен сүран йеннеле түрә йәрансем тәсәлса вяртрәс, унтан вәсем сичне тәрләрән симәсәсем йешерчәс. Куршанкәлә лапәсем илемлә сәнпа витәнчәс. Сүрма хәррипе иртсе сүренә чух колхозниксем йәланах ун сичнен самах хускатаччәс.

Пахча-симәсәсем лартса тәвас әсә пәтәмпех Кишәр мучи йертсе пычә. Симәсәсене үстерме вәл лайәх пелет, мәншән тесен, кишәр пирки тивәсәсәр шар курнә хысән, сүлленех пахча-симәсәсем үстеретчә. Те тата мән те пулсан сиксе тухасран хәранә?!

Әләк те әсрән хәраман мучи, колхоз әсәнче уйрәмәнах тәрәшса әслекенскер, тимлән йертсе пынипе, колхозницәсем пахча-симәсәсене пите лайәх ситәнтерчәс. Пур симәсәсәнчен те ытларак кишәр тухәсә вара, халапри висенех ситрә—сүр гектар сәр лаптәкә сичнен 2941 пәт тухрә. Пур колхозниксен киләсене те кишәр тулчә: ачи-пәчи, ватти-вәтти, вылхә-чәрләхә пурте кишәр сийәсәсә.

Кәркунне, тупәшсене уйрәнә вәхәтра, колхозниксен пуххи мучийә—лайәх пахча-симәсәсем үстернәшән—патефон тата кукуклә сехет парса премилярә. Сәк пухура савәннипе хумханса кайнә мучи сәдәтәтәлтән самах илчә.

— Ачасем, есәр пәлместәр пул-ха мана мәншән Кишәр мучи тенине?—пусларә вәл хайән самахне. Самраксем нумайәшә ун сичнен чәнах та пәлмен. Вара вәл тархула сәсәпа, куссул витәр хайне мәншән Кишәр мучи йат туйантарни сичнен каласа пачә.

— Тав сире, ачасем, мана сәпла чысланәшән!—терә вәл преми шучәпе панә йәпаласене алине тытса.—Хәл ёнтә мана Кишәр мучи теме те пултараттәр, епә уншән сичленәс сүк; епә сире Кишәр мучи темеләхәх кишәр туса патәм,—тесе вәслерә хайән самахне...

К. Микулин

Канадәра Димо хушаматлă пĕр водолаз „Верхнее“ йатлă кўлĕ тĕпне аннă. Шыв айĕнче чухне муниципалитета вăл телефон тăрăх: есĕр мана ёсукси ўстерсе памасан, шывран тухмастăп епĕ, тенĕ. Муниципалитет вара Димо водолаза ёсукси ытларах пама пулнă. Елĕк районĕнчи Вырăс Сурăм йалповĕн ревкомисси председателĕ пулнă Данилăв ёсукси ытларах илес тĕлешпе, Димо водолаз пек кўлĕ тĕпне анса ларман, сĕтел хушине кĕрсе ларнă та: ревизи тунăшăн ёсукси нумайрах тўлеместĕр тĕк, сĕтел хушшинчен тухмастăп, тенĕ пулас. Ъавăнпа Данилăв 10 уйăх хушшинче ревизи тунăшăн йалпо укĕине 1001 тенкĕ те 95 пус сăптăрса тухнă. Данилăвăн џав киревсĕр ёсне палăртнă хыџсан ревкомисси председателне Соловйов йулташа лартнă. Соловйов та 1938 џулта, 34 кун ревизи тунă тесе, 333 тенкĕ йалпо укĕине сăптăрса илнĕ.

Їавашсем иртсе кайакан џынсене хăйсем апат џинĕ чухне: „апата кил“ тесе чĕнеџсĕ. Данилăва йе Соловйова џавăн пек апата ан чĕнĕр. Вёсем „апата килĕр“ тесен: „џаџибă ырă апата“ тесе калас џук, тўрех ларса, пĕтĕм килиыш тăранмалăх пёсернĕ апата хăйсемех џисе йарёс, мёншĕн тесен вёсем пит сăхă.

Сачков хучё

Їуна йăпатмали йапаласем вёсем апат-џимёс пекех, витаминсем пекех, џĕлĕк пекех кирлĕ етеме.

Їам мёне кăмăллай? Пĕрисем—театрта артисем мёнле выљанине курса ларма йуратаџсĕ, теприсем—кинора ларма, хăшёсем—кёнеке вулама йуратаџсĕ, хăшёсем—спортпа интересленсе пурăнаџсĕ, хăшёсем—патефон туйанса йараџсĕ, теприсем—радио-аппарат...

Сиккассинчи (Канаш р.) Шмидт йачёпе хисепленкен колхозри 6-мёш бригадă бригадирё Д. Сачков епĕр џўлте асăннă куљтуралă ёс-пуџсемпе нихăшёнпе те интересленме пĕлмест, мёншĕн тесен хăйĕн чунне йăпатмали урăх ёс тупнă вăл.

Илле Пайташ џырса пĕлтернĕ тăрăх, вăл ватă колхозниксенчен мăшкăланипе хăйĕн чунне йăпатай. Вăл лаша ыйтма пынă пĕр хут пĕлмен ватă колхознике кољух патне лаша илме хут парса йанă.

Кољух џав хута вуласа тухсан, ахăлтатса кулса йанă. Унтан хута кољухсен пўртне пухăннă колхозниксем те вуласа пăхнă. Вёсем те йăвана-йăванах кулнă. Хут џине „Хмељов Ивана лаша пар“, тес вырăнне:

„Конюх Поликарпов Иван.

Отпустите Хмелеву Ивану один буханок хлеб.

Бригадир Сачков“ тесе џырнă.

Вăл хут џине епĕр џапла резољуци хуратпăр: „Сиккасси колхозникёсем! Сачков бригадира етемпе етемле пулмалăх та пулсан ас тупса парсамăра“.

Їын асĕ пăрса хутаџси мар, апа шĕкĕлчесе пĕлме џук. Ъавăнпа Виноградăвпа Алексёйёв џак айалта асăннă хут џине алпуснă чухне мён џинчен шухăшланине пĕлмеле мар.

Вёсем октабĕрĕн 23-мёшёнче (чысline аста-вăр) ал пусса йанă хутран акă мён курăнай: йалпо правленийёсен хăйсен пайшчикёсен умёнче отчот тытмала. Ъав отчотсене итлемешкĕн џак чысласенче пайшчиксен пухăвёсене иртермеле: Мăн Шетмёре, Головара, Пăрăнтакра—октабĕрĕн 21-мёшёнче, Ъĕнйалпа Кив йалра—22-мёш числара. Хучё џине октабĕрĕн 23-мёшёнче кăна алпуснă (Мăн Шетмёсем октабĕрĕн 26-мёшёнче апа алла илнĕ).

Отношенине шăршласа пăхрамăр та, унтан волокитă шăрши кĕрет мён.

Мёшёлтисем

Халĕ пурнăс урапи хăвăрт шăвай, тимлĕ. Вăл чупмалипех чупай. Анчах пайан кун та пур-ха мёшёлти етемсем.

Ишлей районĕнче, Каманин йачёпе тăракан колхозра тăваттăмёш џул ёнтĕ выљăх вити тăваџсĕ, туса пĕтермен. Авăнне те вёсем џапса пĕтерейменчĕ, паранкине те хĕл лариччен кăларса пĕтерейменчĕ...

Правлени председателĕ! Хăш џĕрти џавашсем сан пеккине „мăчавар“ теџсĕ, тепĕр џĕртисем—„лĕпĕркке“, теприсем „мăчавур“ теџсĕ, тата теприсем—„мёшёлкке“ теџсĕ, епĕр „мёшёлти“ тетпĕр. Ъак йатсенчен сана хăшне парсан кăмăлу тулĕ?

Хăшпĕр колхозри радио-узёлсем хăш кун ёс-лесеџсĕ, хăш кун ёс-лемеџсĕ.

К. Теодорович Ъкерчĕкĕ (Бўро-клише ТАСС)

— Пирĕн радио узёл каллĕх ёс-леме тытăнчĕ пулас...

Ёсleme

Тыра вырна җөртенех Микихвер килне ха-
ска җитнө. Җакәр пөсерес сәлтавлa хире тухай-
ман арамө те вәл вәхәтра пүртре пулнә. Пүртне
көрсенех Микихвер арамне сәмах хушрө: җөнө
хыпар пөлтерем сана. Кәрахвине,—ыран епө ху-
лана ёсleme кайатәп.

Кәрахвине сасартәк ку сәмаха илтнипе төлөннө.
— Ара мөншөн ыран? Колхозән ырашө те ырса
пөтеймен вөт-ха.

— Есө нимөн те пөлместөн,—ответленө Миких-
вер, җиленсе. Ав, Йеккөм Җеркейөсем хөл каҗич-
чен хуларә ёслесе пурәнчөс те, йепле чаплә
тумланса килнө? Вәл кәна мар-ха, тата икө ёретлө
купәс, 500 тенкө укҗа илсе килнө.

— Җаплине җапла та-ха, анчах вөсем тырпул-
сене пуҗтарса кайса, колхоз акана тухсан килчөс.
Сана та җапла йурамө-ши?

Микихвер пөр вәхәта ним те чөнмерө. Кәшт
тәхтасан,—епө хамәнне хамах пөлетөп, мана хөра-
рам ан вөренттөр,—терө.

Микихверөн ыранө җитрө. Вәл ирех тәчө те
сул җине кайма хатөрленсе тәчө. Анчах әна кил-
тен тухса кайма йәвәр пек туйәнчө. Шухәшсем
җавәрса илчөс әна: ёсө йәвәр пулсан... тата килти
пек ирөклө ёслесе пулө-ши? Прогулсем тума та
йурамәҗ пул-ха унта? Тата нумай шухәшсем
пәтранчөс Микихверөн пуҗөнчө.

Кәнтәрла та җитсе перөнчө. Микихверөн арамө
кәнтәрлахи апат җимесөрех Микихвере әсатма
таврәннә. Микихвер хушнә тәрәх йәшлинчи икө
ачине те илсе килнө. Көлте җыхма пынә 12 җулхи
ывәлө те таврәннә ашшөне әсатма.

Куран-кун шуса пычө. Колхоз Микихвере
пәхса тәмарө, тырпулсене пуҗтарса, авәнсене
җапса пөтерчө. Кәрахвинепе ывәлө те пөрре те
ёҗрен йулман. Вөсен Микихверөн 20 кунне хуш-
сан мөнпурө 230 ёҗкунне җитнө. Унна вөсем
100 пәт ытларәх тырә тата 150 тенкө укҗа илөҗсө.

Шуррисем патөнче

— Епө сире граждән вәрҗинче хампа пулнә
эпизодсенчен пөрне каласа паратәп. Пирөн җар
чаҗөсем пөр сарлаках мар йуханшыв хөррине җитсе
чарәнчөс. Малала кайма шуррисем җинчен төп-
лөн пөлмесөр йурамәҗ. Вөсем шыв тепөр йенчи
Беловкә йалне ырнаҗнине пөлсен, пирөн җар
командуйущийө разведкәна кайса шуррисен вәй-
не төплөн пөлсе килме приказ пачө. Җак зада-
нине мана, 16 җулхискерне, тата икө вәтам җулхи
җынсене, Җидәрпа Тараса, хушрөс. Мана тәшма-
нән артиллерийө әҗтине тата вөсен шутне пөлме
хушрөс.

Епө нумайччен шыв леш йенне мөңде майпа
каҗасси җинчен шухәшласа җүрерөм. Йулашкин-
чен шухәшласа тупрам. Епө улам шөлепке тата
җөтөлсе пөтнө пуләҗә тумтирө тупса тәхәнса йә-
там. Вара вәхәта пөр минут та сайа йамәсәр пөр
пөчөк кимө җине лартәм. Вәлтасем илтөм. Вәска-
сах шуррисем тәнә төлөле шурәм. Җул җинче пу-
ләсем тытрәм. Чылай кайсан хәва төммисем ви-
төр шуррисен орудийөсем куранса кайрөс. Епө
вөсене лайәх сәнаса пәхма пуҗларәм. Анчах җакна
шуррисем сисрөс. Вөсем мана тытса хәйсен штаб

— Ик хөл каҗма та җитет ку,—терө Кәрахвине.
— Микихверсөр те хөл каҗәпәр-ха.. Акә ыран
канмали кун. Микихвер арамө каҗпа ачисене
җывратсан, канмали кун хисепөшөн икерчө хума
пуҗларө. Җав вәхәтра җөречерен такам шақкарө.

— Кам вәл?—ыйтрө Кәрахвине.

— Епө, уҗ хәвәртрах,—илтөннө тултан Миких-
верөн үсөр сасси.

Кәрахвине уҗса күртнө.

— Кайатәп вөт ёнтө, ачамсем? Тен җасах ки-
леймөп епө, ик-виҗ сул та-пурәнәп, мөнле пурәнәр
аҗусәр?—җөйинне хурлантарса каләҗнә Микихвер.

— Пурәнәпәр-җөке,—тенө аслә ывәлө,—җәмәллә-
нах. Епөр аннепе кашни сул 200-шер ёҗкунөнчен
кайа мар тәватпәр. Вәл пире җителөклө.

— Җапах та аҗусәр йәвәрах пулө,—тенө Ми-
кихвер, ывәлө хәйшөн хурланманнинчен төлөнсе.

— Апла пулсан ан кай, көркуннеччен пурән,—
тенө арамө,—вара кайән. Ахал пурәнәсса хамәр
та пурәнәпәр та, колхоз ёсө пуҗтарәнтар тетөп.

Микихвер хәйшөн никам та хуйхәрманнине
сисрө, җиленнипе пөр вәхәтләха нимөн те чөн-
мерө. Шәпләха көҗөн хөрө пәсрө:—Атте, ман вәл-
ләи пушмакпа көпе илсе кил,—терө. Ытти ачисем
те ашшөне заказсем пачөс. Җапла вара Микихвер
темиҗө җула кайас пек ачисемпе чуп тусах
уйрәлчө.

* * *

— Нимөн те ёс тухмарө, Кәрахвине. Ернере
икө кун ёсөсе прогул тунәшәнах ёҗрен кәларса
йәчөс. Ачасем вәлләи те хам вәлләи те нимте
илсе килеймерөм.

— Есө җаплине тавну пөлетөп,—терө әна Ка-
рахвине пүлсех.

Урәх каләсу пулмарө. Вөсем иккөш те шәп-
ланчөс... Җапла вара ёсleme кайса килчө Миких-
вер хулана.

М. Аркай.

началникө патне илсе кайрөс. Хайар допрос пуҗ-
ланчө. Анчах епө питө чөйе пултәм. Хытә йөме
пуҗларәм, сирөн салтаксем манән пуләсене туртса
илчөс, епө ним те айәплә мар, тетөп. Штаб нача-
лникө кәшт җөмҗөлнө пек пулчө.

— Есө мөн шыв җинче җаврәнкаласа җүретөн.
Курмастан-и мөн: вәрҗә пыраҗ?—терө вәл мана
хыттән.

— Пәшал пенисене илтрөм епө. Анчах мөн тә-
вас-ха ман?.. Җөйинне тәрантарас пулаҗ вөт. Җа-
вәнпа кәштах пулә тытасчө тесе тухрам та, —
йөре-йөре ответлерөм епө.

— Пәрах ёнөрleme. Кала, күртән-и, е, хөрли-
сене?

— Пилөк кун кайала епө вөсем патне те җитсе
тухрам. Вөсен тупәсем, пулеметсем пит нумай.
Салтакөсем пурте җамрәк, вәйлә та җирөп. Шур-
рисемпе җапәҗнә чух вөсем тата нумай хөҗпәшал-
сем туртса илнө.

Штаб начальникө җак хушәра чылайччен тем-
скер җинчен шухәшласа ларчө. Мана шпион ыран-
че уҗә курма пулмәҗ-ши тет, пулас. Чылайран
вәл мана җимели пачө.

— Сийех, ачам! Халех туртса илне пуллусене пама хушатап. Сана укça кирлэ-и?—малала каласма пушларё въл.

— Паллах, укça мана питё кирлэ. Семйене тәрнтарас пулаф, вёт,—ответлерём епё унән шу-хашне аңланса илсе.

— Ес мана хёрлисем аста ырнасса танине, вёсен вёрса планёсене, вёрса хатёрёсем синчен сведенисем катартса парсан, епё сана нумай укça тўлеме пултаратап. Килёшетён-и манпа?

— Килёшетёп, анчах халё епё пулассене киле лесес тетёп. Унсәрән ман семйе ысә аптрама пул-тараф. Кайран вара сирён порученисене пурна-лама пуслатап,—терём епё штаб начальникне ёнен-терме тәрәшса. Въл ёненчё, манән шухашсемпе килёшрё.

Епё саваннипе пулассене илтём те, хёрлисем патне хам мён курни-илтни синчен пёлтерме васкарәм. Епёр вара сав кунах шуррисене сёмёрсе тәкса Беловкә йалне йышантамәр. Мана саканти сәпәсу хысән разведкәна лайах та теплө тума пултарнашән премилерёс,—пётөрчө хайён сәмахне Петёр пичче.

Питё килёшрё Петёр пиччен калавё пире. Ун-тан тата саканпек граждән вёрси синчен каласа пама ыйтрамәр. Въл тепрехинче татах та инте-реслө ёссем синчен каласа пама пулчө. Епёр ха-васлән каласса клубран тухма пушларамәр.

П. Тиханав

Трана сўренене

Килес кёснерникун Тракра йармәркә пулаф тенине илтсен, манән карчак манән халхасем сүм-не ерне малтан шанкрав сакрө: ернипех йармәр-ка кайатпәр, тесе йанрарё. Кёснерникун ситсен, карчак тата тепёр ерне йанрассинчен хәраса, лашана кўлсе Тракала сүл тытрамәр. Йармәркә сү-мөнчи кёпер патне ситесси сур километр сөх йулчө. Анчах урапасем сүмне тўшек пек сыпсән-са йаванакан лапра лашана малала утма памасф. Лашам вайлй. Епё кўлнө лашана колхозра чи вайлй лаша тесе шутлассө. Сапла пулин те ла-шам метр утмассеренех тәрса: мисе сёрён тийен-тёрши, тесе пулас, саврәнса пәхәф. Сапла пёр 5—6 сехет пёрер метр уттарса кёпер анине си-тесси 30—40 метр сөх йулчө. Малала тата йывәр-ри. Чылайёшө лашасем, шәши улам купи синче ишнө пек, лапра синче тайылса ыртассө. Хәш-пёрин сүрәмө сөх куранәф. Сынёсем лашасем сүмөнче, пөчөкреххисем май таран, вәрәмраххисем кәкәр таран, лапра ашёнче кулашла куранса тәрассө. Паллах пирён карчакпа иксёмөрөн анас кәмәл сук. Анса лашана пулашас тесен, лапра сине путса Трак лаприпех хёл казма шанса лар-ма лекет. Сапла пулин те, сәнасене тавәрса ура-па сүмөнчи лапрана алапа тасатса кёпер сүмне ситрёмөр. Кёпер синчи лапра чөркуси таран сөх пирки, сәмәлах касса кайма май пурипе епё хө-пёртерём.

Анчах, йармәркә йенчен, мана хирёс, кеперён тепёр йенче такам лашин сүрәмне курсан манән сүсөм тепёр хут ыренле тәчө. Айәпсәр чөрчуна хөнөссө, хўринчен, силхинчен тата урисенчен тьтса сүрәм урлй йавантарса кёпер сине кәлар-

чөс. Саванпа та, хисепле вулаканәм, Трак район-не килетён пулсан сакна асәрха:

Района килмелех пулсан лапра синче путман пушмаксем туйан.

Халё ёнтө хёл ларчө. „Лапра синче путман пушмаксем“ туйанас хуйхә сук. Саванпа епёр, Трака сўренексем, хёл ларнашән, чунтан-варта-нах саванатпәр.

Инсетрисем.

Кураксем

Пёр кунхиё йанкар уйар кун висө курак тў-пере вёссе пычөс-пычөс те, пёр лаптак ырынма-сәр йулнй ана сине анса ларчөс.

— Ка-а-ак! терө куракө. Сав тери паха вир анине вәхәтра ырымасәр пире вәлди йухтарса кәларнй. Ех, вирө те мён...—терө вир пёрчисене сәхса.

— Мёнле колхоз-ши кәна вәхәтра ырма ман-са пире вәлди уйрах йухтарса кәлараканни? Ана тав тавасчө куншән,—терө тепёр куракө саванәс-лән.

Вёсем висөшө те сисе тәранчөс те, вирө мён-ле колхозән иккенне пёлмесөрех ашй йеннеле вёссе кайрөс.

Анчах та сав кураксем етем пекех аслй пул-нй пулсассән, ку вир анийө Пачанарти (Йетөрне р-нө) „Победитель“ колхозән иккенне пёлнө пу-лөччөс.

Урапа сүлөпе кётўрен йулнй икө сысна сүри тусан кәларса вёстерсе пырассө.

— Авй, терө пёр сысна сүрийө,—пёр лаптак клевёр ыртаф. Ата саванта кёрепёр те ыртй-пәр,—терө въл йулташне.

Вёсем иккөшө клевёр ани сине көчөс.

— Нарх! Нарх!—турө пёри сёрсе ыртакан клевёр ашнерех кёрсе.—Кунта питех те ашй ик-кен, кёр шаларах,—терө саванәслән йулташне. Вёсем иккөшө те тислөк пек сёрсе ыртакан клевёр ашне шаларах кёрсе ыртрөс те, часах ашй ыйаха путрөс.

Сак сыснасем етем пек аслй пулнй пулсассән, сак клевёр „Победитель“ колхозән иккенне, въл уйра 4-мөш нойабөрччен тислөк пулса сёрсе ыртнине пёлнө пулөччөс.

Пёр уйар кун йөтем сине таватй шәши йави-сенчен тухса йөтем тәрәх чупса апат шырама пушларөс.

— Чөрик-чөрик!—турө пёр шәшийө саванәс-лән.—Авй пире вәлди висө капан сөлө сәпмасәр хәварнй. Афар саванта,—терө въл сәмәлән сиксе илсе. Вёсем пурте сәпман сөлө капансем патне пычөс. Пёр шәшийө пысак сөлө капанө тәрне улакса хәпарчө те, часах кайалла анчө. Анчө те:—Пит те шел. Пире вәлди те йурахсәр ку капан, мёншөн тесен пётөмпех шятса кайнй,—терө кәмәлсәрән.

Пурте вёсем урәх сөреле апат шыраса чуп-рөс. Сак шәхисем те етем пек аслй пулнй пул-сассән: ку капансем „Победитель“ колхозри тй-ваттәмөш бригадән-сөк!—тенө пулөччөс.

Көстук Йенсер

Аласен

СТРАШНИЦИ

ЗАМОЙСКИ

Елексе

Вырсарникунсенче амаше йаланах лампадка җутаҗ те, турра пуҗсаптарат.

Трушка — асла ача; келтавасси — келтават, анчах хай җапла шухашлат: „Ава, тура түрех ман җине пахат. Вэл мән те пулин аналата пуле-ха...“

Амашенчен ыйтаҗ:

— Мәншен-ха тура нимән те шарламасҗ? Еләр ана ун пек те, кун пек те калатпар. Унан пире хиреҗ мән те пулин каласче хуҗ.

Амаше Трушка җине җиленет. Хыттан хатарса калаҗ ана:

— Ухмахсемпе каласмасҗ ентё вэл. Йуратмасҗ вэл ухмахсене. Акә, есе мәнле те пулсан сатар тусан—йаланах мана каласа катартаҗ.

„Ват йепле елексе! Ну, тахта еп сана!“ — шу-хашларе Трушка.

Пәрре, күршөсем патне тухса кайна чухне, амаше Трушкана пит җирөппән таккаса хаварче: Асту, пүрнүпе хайма ашне кәрсе ан кай есе! Җакәрпа чиксе илсен йепле?—ыйтре Трушка.

— Җакәрпа? Җук, нийепле те йурамасҗ.

— Еп нихсан та кәрсе кайман. Темскер, пу-туй каласатан ес!

— Пустуй мар җав, асту! Тура мана ахаљрен каласа парас җук.

Амаше тухса каре. Трушка тураш җине чалаш-шан пахса илче те, камалсар пулса ыйтре:

— Мәнма есе аннене пурне те каласа паратан? Мәнма електетән? Рас кетесре ларатан так—лара пар. Сан есү җук унта. Пирән җемйере төрлө ес-сем сахал пулса иртеҗсе-им?

Унтан җүлмек патне пыче. Пахре. Хайми җав тери җара ентё, җав тери...—Ех, шеремет!

Пүрнине чиксе илешенчче, анчах тураш җине җавранса пахре те тура ана куҗранах төлленине курче.

— Мән-ха вэл пермайах ман җине пахса сәнаҗ? Ну-ка, тепәр йенне кайса тарам.

Җүлмеке илче те, тепәр йенеле кайре. Тураш җине пахре—тура каллах сәнанан туйанаҗ ана. Трушка кетес хыҗнеле кайре—тура ана унтан та кураҗ.

— Ыфу сана, ытла чөре куҗла-җке есе!

Трушка җүлмеке ыталаса сак җине ларче те: „Мән тавас-ха? тесе шутлаҗ. Унтан җейеленме шут тытре. Җүлмекине сәтел җине лартса хай тураш патне улахре те, ачашшан-ачашшан ыйтре:“

— Тураҗам, тен санан каштах хайма җийес килет пуле?

Тура нимән те шарламаре, анчах та Трушка җине пәртак ачашраххан пахна пек туйанче.

— Ну ентё, җийес килнине түрех куратап вети! Җавантах Трушка пүрнине хайма ашне чиксе каларче те, турран тутине хуллен кәна сәрсе илче

— Җийех, җийех, тусам! Җисе тарансан мана калан.

Турра тараниччене җитерсен, Трушка камал-лан кулса илче.

— Ну халё ес тараниччене җирән, җтена пат-неле җавранса лар ентё. Манан та каштах җийес килет вети.

Турра вэл пиче җтена патнеле туса җаварса лартре те, хай җиме тытанче. Ахаљ җес тутисене җулласа илнечче, амаше пырса кече.

— Куратап ентё, куратап!

— Мән?

— Мәншен хайма күпрән?

— Еп пөртте күпмен те.

— Суйатан... пелетеп еп.

— Астан пелме пултаратан-ха ес? Ак тата төлентермеш!

— Ава, мана тура каларе.

— Тура-а?—төләнсе каре Трушка.—Суйаҗ вэл!

— Йепле суйаҗ?... Тура суйаҗ-и вара?

— Җапла җа-а-ав... Суйаҗ.

— Ах есе... Пах-ха ана...е?

— Пах ара, пах. Пахмали те нимән те җук ун-та... Есе ху пах-ха бат.

Трушка тураша тепәр йенеле җаварса лартре те, туран пөтөм пиче, сухалё-мөнө—тап-тар хай-ма иккен. Амаше куна курсан шаках хытса та-че. Трушки пүрнине тура җине катартре.

— Куратан-и ентё халё, анне? Вэл хай җисе йанә та, ман җине каланә. Хай җтена йенеле җав-ранса ларна тата. Елексе намәс пулна пулмала.

Вырсларан Л. Агакав куҗарна.

Й е к е х ү р е

Ик шаши җури темле майпа панулми тупна. Тупсан валеҗме тытанна.

— Хөрлө йенне епё җийетеп,—тенё пөрремешё.

— Апла мар, хөрлө йенне хам җийетеп,—тесе тавлашна иккөмешё.

Тавлашсан-тавлашсан хайхисем җапәҗсах кайна.

Шаши җүрисем җапла харкашса тана сасса ил-се, вата йекехүре җупса пына.

Кусем мән пирки харкашни җинчен ыйтса пөл-сен, вөсене вэл җапла каланә:

— Ухмах есө! Күр хам валеҗсе парам,—тенё.

Лешсем килешнө. Йекехүре малтан улмана җур-маран уйарса хунә.

— Ай, харах татәке тепринчен пысәкрах пул-на! Ан үпкелөрех. Тавлаштарса парәп—тенё айван шаши җурисене.

Сапла каласан җавар тулли җыртса илнә.

— Ай,—тенә җамласа йанә хыҗҗан,—ку татакә пысакрах, ку пәчәкрех тухнә. Кунтан җыртса ил-ес пулаҗ.

Тата җыртса илнә. Тата хыҗҗан тата җыртнә. Сапла җыртса иле-иле улмана җав йәкехүре вәсех җисе йанә. Мәскән шәши җурисем ваҗҗи тәпрен-чәк те хәварман.

Хәрача җемәчә

Амәшә: Ах, хәрәм, хәрәм! Ма апла есә җәкәра җулам җинче җунтарса җийетән?

Хәрача:—Епә халә 9 җулта. Җитәнсе җит-сен „Родина“ самоләтән екипажәнчи Мари-нә Расковә пек хәйула штурман йе ләтчик пуласшән.

Амәшә:—Вара?

В У Л А К А Н С Е Н Ж А Л А Б И С Е М

КАПКАН ТУСИ

Импурт йаләнче вулав җурт пусләхә Судйа-ков Наум начар әслени җинчен Капканра ан җы-рах, йулташәм! Җырсан та Җәрпур райҗутәҗпайән-че әслекенсем әненес җук. Судйаков Наум җырса йанә суяа отчотсене канә әненесә вәсем. Им-пуртри җамрәксем пушә вәхәта усаҗар иртер-ни, библиотекаран 180 ытла кәнеке җухални, хәсәт-журналсене килнә кунах табак турт-са җунтарса йани җинчен те җырма кир-лә мар. Мәншән тесен Судйаковсем виҗҗән пәр таван, виҗҗәшн те райҗутәҗпайәнчисем йу-ратасә, тет. Вәсем малтан асла йвәлне Им-пуртри вулав җүрчән пусләхә туса хуҗә. Халә вәталәх йвәлә „әслет“. Вәталәх йвәлә әҗрен тухсан кәҗәнниче лартасса шансах тәратпәр. Шумилов.

КАПКАН МУЧИ

Манән Канаш районәнче Шмидт йачәне хи-сепленсе тәракан колхоз правлениче әслекен-сене, „җәва тухиччен“ вырәнне, „җәнсулчен“ тенә сәмаха калама вәрентес килет. Правле-нинче әслекенсем лашасене хупма вите тутар-ма ййуң уйәхәнче тәмран 30 пин кирпәч җаптар-нә. Кирпәчне җаптарнә та, Урұм шывә хәрне ку-наласа хунә. Халә җав 30 пин кирпәч пәтәмәш-пех ванса пәтнә. Кирпәчсем ванса пәтнә пулин те, правлениче әслекенсем:—җәва тухиччен вите-не туса пәтеретпәр,—теҗҗә. Ман шутпа „җәва тухиччен...“ темеле мар әнтә, кирпәчне җапса пәтерсеннех: „Хәле кәриччен...“ темеле пулнә та, каланә сәмаха әҗпе пурнәҗламала пулнә. Сапла тунә пулсан кирпәчсем те, кирпәчсене җаптарнә җәре кайнә әҗкунәсем те сайа кай-нә пулмәччә. Сапла вәт, Капкан мучи?

Илле Пайташ

Хәрача: Асатте мана: пәчәккә җухне җун-нә җәкәр җисен упасенчен те, кашкәрсенчен те хәрамастан, тетчә. Җавәнпа җәкәра җулам җинче җунтарса җийетән. Тайгара мәнте пурәнмала пулсан, кашкәрсенчен те, упасен-чен те хәрамала ан пултәр, тетәп.

Г. Петров—Ландәш.

Шкул җулне җитмен ача

— Есә хәсан шула вәренме кайма шу-хәшлатән?

— Килес җул, I-мәш класа.

— Вара хәш җула җитиччен вәренме шу-хәшлатән?

— Папанин кайса килнә җула җитиччен.

М. Орлов.

КАПКАН ЙУЛТАШ

Мәнле әнтә капла?

Халә те ман җине кирлә пек пәхмасә. Мана ним вырәнне хумасә.

Мана собранисене, заседанисене кәртмәсә. Җынсем пухәнса ларнә вырәнсене йамасә.

Хәш җух еп алакран йе шәтәк-хушәкран хә-сәнкелесе кәрсә кайсанах, мана җийәнчех хәва-лама тытәнасә. Ун пек җухне мана тәсмеле мар хәсәрлесе пәтерәсә. Кашни мана пәсса йарасшән, кашни сийен туса хурасшән.

Манран хәрама епә тәшман мар вәт.

Ку мәшкәла мәнле тәҗсе пурәнәс? Хам уса-ли җинчен җынсене мәнле әнлантарса пәтерәс?

Мана, әвәтлә та паха работнике, пурнәҗа сыватса пыма, вәй-хал әстерме, халсәрләха тәҗлетме хушнә вәт!

Капкан йулташ, әссәм сапла пыни мана йә-ләхтарчә. Җәнә пурнәҗ җыннисен, кирек камән та мана хаклама пәлмеләх.

Манән лайәхрах пурәнәсчә.

Хамән әҗәме тунә җухне мана никам та ан җәрмантартәрчә.

Паллах әнтә, Совет Союзәнче ман туссем шутсәрах нумай. Вәсен хисепә кунран кун, җулран җул калама җук вәйлән әссе пыраҗ. Ан-чах мана ним вырәнне хуман етемсем те саха-лах мар-ха. Вәсем ман җине текех әләкхи пек ан пәхчәрчә. Ман җине җутҗанталәк хунә әҗәм-сене туса пынә хушәра мана малашне җәрман-таракан ан пултәр.

Йулташлә саламна Уҗә сывләш.

Гитлѣрāн Йевропāри пайанхи ѓмѣчѣсем тата Англипе Франци
— Пāх-ха, мѣнле йāрā ача! Е?